

เช็กคุณภาพ เชื่อนี้แปลกหู

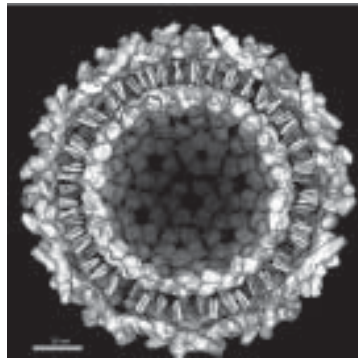
เช็กคุณภาพ (Chikungunya) หลายคนคงเคยได้ยินชื่อนี้มาบ้างจากข่าวการแพร่ระบาดของโรคนี้ทางภาคใต้ของประเทศไทยโดยมีศูนย์กลางเป็นพาหะ ด้วยชื่อเรียกที่แปลกหูทำให้บางคนคิดว่าเป็นโรคใหม่ แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นโรคเก่าที่กลับมาระบาดอีกครั้ง จากชื่อที่จำยากเรียกยากทำให้ชาวบ้านเรียกสั้น ๆ ย่าง ๆ ว่า โรคกุนยาหรือโรคคัมปุน เนื่องจากเข้าใจผิดคิดว่าเช็กคุณภาพเป็นภาษาญี่ปุ่น ทั้งที่แท้จริงแล้วเช็กคุณภาพเป็นคำในภาษามากอนดี (Makonde) ซึ่งเป็นภาษาของคนพื้นเมืองในแอฟริกาที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่พบการระบาดของโรคครั้งแรกทางตอนใต้ของประเทศเคนยาเมื่อปี พ.ศ. 2495 เช็กคุณภาพแปลว่าตัวคั้งงอ ผู้ป่วยจะมีอาการปวดข้อมากจนตัวคั้งงอ จึงตั้งชื่อโรคนี้ตามอาการของผู้ป่วย

ในประเทศไทยเคยพบโรคเช็กคุณภาพหรือไม่

สำหรับประเทศไทยก็เคยมีการแพร่ระบาดของโรคนี้มาแล้ว โดยที่พบการระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 ที่กรุงเทพมหานคร หลังจากนั้นมียางานว่าพบผู้ป่วยบ้างในบางปี คือ ที่จังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2519) สุรินทร์ (พ.ศ. 2531) ขอนแก่น (พ.ศ. 2534) เลยและพะเยา (พ.ศ. 2536) นครศรีธรรมราช และหนองคาย (พ.ศ. 2538) จนถึงการระบาดที่พบครั้งล่าสุด ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ที่ จ.นราธิวาสและปัตตานี

โรคเช็กคุณภาพเกิดจากสาเหตุใด

โรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัสเช็กคุณภาพ (chikungunya virus : CHIKV) ซึ่งเป็น RNA virus จัดอยู่ในสกุล *Alphavirus* วงศ์ *Togaviridae* จากการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของไวรัสแบ่งได้เป็นสายพันธุ์อาเซีย แอฟริกันตะวันออกและแอฟริกันตะวันตก สายพันธุ์ของไวรัสเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับแหล่งต้นกำเนิดของไวรัสจากแอฟริกาและแพร่กระจายสู่เอเชีย

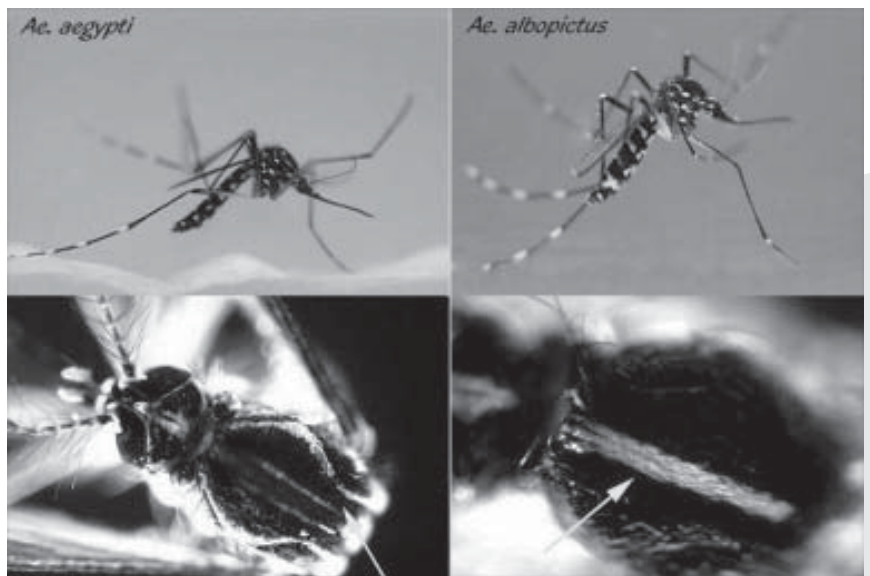

ไวรัสเช็กคุณภาพ

มาจาก <http://www.chikungunya.in/chikungunya-virus.shtml>

อะไรทำให้เกิดการติดต่อของโรค

พาหะของโรคคือยุงลายเช่นเดียวกับไข้เลือดออก หลังจากกัดผู้ป่วยที่อยู่ในระยะไข้สูง ซึ่งเป็นระยะที่มีไวรัสอยู่ในกระแสเลือดแล้วเชื้อไวรัสจะเข้าสู่กระเพาะยุงและเพิ่มจำนวนมากขึ้น แล้วเดินทางเข้าสู่ต่อมน้ำลาย เชื้อไวรัสจะอยู่ในตัวยุงได้ตลอดอายุขัยของยุง (ประมาณ 8 วัน) และเมื่อมากัดคนปกติก็จะถ่ายทอดเชื้อทำให้คนนั้นเกิดอาการของโรคได้

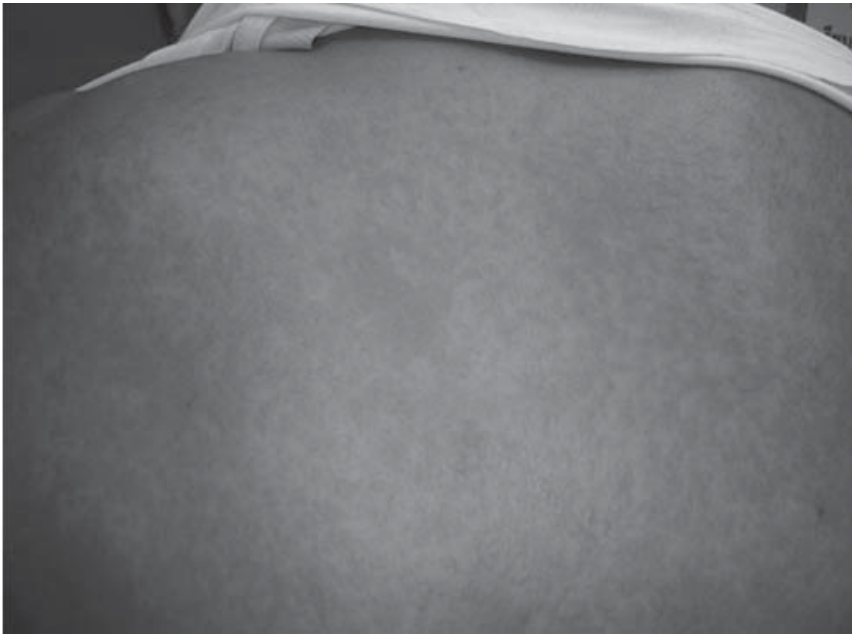
ยุงลายบ้าน (ซ้าย) และยุงลายสวน (ขวา) มีรูปร่างลักษณะที่คล้ายกัน แต่ยุงลายสวนจะมีแถบสีขาวบริเวณด้านบนของลำตัว

มาจาก : <http://edis.ifas.ufl.edu/LyraEDISservlet?command=getScreenImage&old=1396982>

ผู้ป่วยจะมีลักษณะอาการของโรคอย่างไร

ผู้ป่วยโรคเช็กคุณภาพจะมีอาการค่อนข้างเฉียบพลัน มีไข้ขึ้นสูงร่วมกับมีผื่นแดงบริเวณลำตัวและแขนขา ปวดบวมตามข้อ โดยเฉพาะข้อเล็ก ๆ เช่น ข้อนิ้วมือ อาการอาจจะรุนแรงมากจนบางครั้งขยับข้อไม่ได้หรือไม่สามารถเดินได้ อาการปวดข้อจะหายเองได้ภายใน 1 - 2 สัปดาห์ ขณะที่บางรายอาการปวดข้อจะอยู่ได้นานเป็นเดือนหรือเป็นปี สามารถพบผู้ป่วยได้ทุกกลุ่มอายุ ผู้ป่วยส่วนใหญ่พบในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งต่างจากไข้เลือดออกที่ส่วนมากพบในผู้น้อยกว่า 15 ปี ในเด็กจะมีอาการไม่รุนแรงเท่าในผู้ใหญ่ ปัจจุบันยังไม่พบผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงถึงเสียชีวิต สามารถหายได้เองและมีภูมิคุ้มกันตลอดชีวิต

จากลักษณะเด่นของโรคนี้คือมีอาการปวดข้อและสามารถติดต่อได้โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรค จึงเรียกชื่อโรคนี้อีกชื่อหนึ่งว่า "โรคปวดข้อยุงลาย"

ทำไมโรคที่หลายปีจะพบในประเทศไทย สักครั้งถึงได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วใน ภาคใต้ตอนนี้

นั่นก็เพราะแต่เดิมผู้ป่วยในประเทศไทย จะเกิดจากการติดเชื้อซิคุนคุนยาสายพันธุ์อาเซียน โดยมียุงลายบ้านเป็นพาหะ สำหรับสายพันธุ์ที่กำลัง ระบาดอยู่ในขณะนี้ เป็นสายพันธุ์แอฟริกัน ประชาชน จึงไม่มีภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้ยุงลายสวนจะอาศัยอยู่ใน สวนยางและออกหากินไกลกว่ายุงลายบ้าน ซึ่งใน ภาคใต้จะมีสวนยางอยู่ใกล้บ้านและต้องไปกรีดยาง ตอนเช้ามีด โอกาสที่จะโดนยุงกัดจึงมีสูง

นอกจากนี้ในฤดูฝนเป็นช่วงเวลาที่มียุง เป็นจำนวนมาก ซึ่งภาคใต้มีฤดูฝนที่ยาวนานและ ฝนตกตลอด ทำให้เกิดน้ำขังได้ง่าย ทำให้ดูแล ควบคุมได้ยาก ไม่สามารถกำจัดได้หมดเหมือนยุงลาย บ้านที่มีบริเวณพื้นที่จำกัดมากกว่า อีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้โรคซิคุนคุนยามีการระบาดอย่างรวดเร็วมาจาก จำนวนยุงที่เพิ่มขึ้น ปัจจุบันยุงมีวงจรชีวิตที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่ไข่กลายเป็นยุงใช้เวลา 8-14 วัน แต่ ปัจจุบันใช้เวลาเพียง 7-10 วัน และยุงจะตัวเล็ก ทำให้หิวบ่อย และดูดเลือดบ่อยขึ้น เป็นการเพิ่ม โอกาสของการแพร่เชื้อโรคมามากขึ้นด้วย

จะเห็นได้ว่าจากปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมา ทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ระบบนิเวศรวมทั้ง พฤติกรรมในการประกอบอาชีพของคนในภาคใต้ ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของ โรคซิคุนคุนยาได้ง่าย

ชาวสวนยางพาเราออกไปกรีดยางตอนเช้ามีดทำใหถูกยุงกัดมาก

มาจาก : <http://region6.prd.go.th/mw/home/main/>

ลักษณะผื่นที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยโรคซิคุนคุนยา (บน) ข้อนิ้วและข้อมือมีอาการบวม (ล่าง)

มาจาก : www.moph.go.th/ops/lprg/news_pic/Chikungunya19%20may%2009%20DMS.ppt

โรคนี้อาจมาจากไหนและทำไมถึงได้พบผู้ป่วยที่ภาคใต้

โดยทั่วไปเชื้อไวรัสซิคุนคุนยาจะมียุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะ แต่ จากการศึกษาระบาดของโรคครั้งล่าสุดบริเวณหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย (La Reunion Island) เมื่อปี พ.ศ. 2547 พบว่าเชื้อไวรัสสามารถเปลี่ยนไปแพร่พันธุ์ในยุงลายสวน (*Aedes albopictus*) เนื่องจากเกิดการกลายพันธุ์ของไวรัสสายพันธุ์แอฟริกันที่ตำแหน่งยีน E1 และที่สำคัญจากการที่ยุงลายสวนกลายเป็นพาหะของโรคได้ ทำให้เพิ่มความเสี่ยงของ การแพร่ระบาดออกไปในพื้นที่ที่มียุงลายสวนอาศัยอยู่

ในปี พ.ศ. 2548-2549 ได้มีการระบาดเข้าสู่อินเดียแล้วไปที่ศรีลังกา จากนั้น พ.ศ. 2551 ระบาดเข้าสู่อินโดนีเซียและแหลมมลายู แพร่เข้าสู่ไทยโดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ซึ่งเริ่มมีรายงานผู้ป่วยโรคซิคุนคุนยาในปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 จากนั้น ได้แพร่ระบาดเข้าสู่จังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้ การระบาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เชื่อว่ามีผู้ป่วยแล้วมากกว่า 1 ล้านคนทั่วโลก เฉพาะในประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วยมากกว่า 2 หมื่นคน การระบาดของเชื้อซิคุนคุนยาจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งเกิดจากการเดินทาง ของผู้ป่วยที่นำเชื้อไปแพร่กระจายยังพื้นที่ต่อไป

นอกจากภาคใต้แล้ว ภาคอื่นจะเกิดการแพร่ระบาดของไหม้หรือไม่

มีรายงานพบผู้ป่วยโรคชิคุนกุนยาในภาคอื่นของประเทศไทยบ้าง เช่น จ.อุบลราชธานีและจ.พะเยา เป็นผู้ที่เดินทางไปในพื้นที่ระบาดทางภาคใต้ ทำให้บางคนถูกยุงกัดจึงเป็นโรคนี้ได้ แต่ยังไม่มียารักษาการระบาดในจังหวัดเหล่านี้ การป้องกันสำหรับการแพร่ระบาดไปยังพื้นที่อื่น ๆ นั้น ขณะนี้มีการเฝ้าระวังผู้ที่มีการเดินทางไปมาระหว่างภาคอื่น ๆ และภาคใต้ ผู้ที่เดินทางไปในพื้นที่ระบาด เมื่อกลับออกมาแล้วจะต้องดูอาการของตนเองว่ามีลักษณะอาการของโรคชิคุนกุนยาหรือไม่ ถ้าเป็นต้องรีบรักษาและป้องกันการติดต่อไปยังผู้อื่น

โอกาสที่จะมีการระบาดในภูมิภาคอื่น ๆ อาจจะเป็นไปได้เล็กน้อยเนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันรวมทั้งยุงลายสวนก็มีจำนวนไม่มากเหมือนในภาคใต้ อย่างไรก็ตามในบริเวณที่มีต้นไม้หนาที่ก็สามารถพบและเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของยุงลายสวนได้ จึงควรเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแม้ว่าจะอยู่นอกพื้นที่ภาคใต้ก็ตาม

มียาที่สามารถป้องกันและรักษาโรคนี้หรือไม่

ในปัจจุบันยังไม่มียาป้องกันโรคหรือยาที่ใช้รักษาโรคนี้โดยเฉพาะเจาะจง แพทย์จะให้การรักษาตามอาการ โดยทั่วไปจะให้ ยาแก้ปวดลดไข้ ยาทาหรือยากินลดอาการปวดข้อและแก้ผื่นคัน

เราสามารถป้องกันไม่ให้มีการติดต่อหรือแพร่ระบาดได้อย่างไร

ในระยะ 1 สัปดาห์หลังมีไข้ ผู้ป่วยจะมีไวรัสในเลือด ควรป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงกัด เพื่อลดการแพร่เชื้อไปสู่บุคคลอื่น โดยนอนในมุ้งในเวลากลางวันและกลางคืนและไม่ควรเดินทางออกนอกพื้นที่ภายในระยะ 1 สัปดาห์ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าไปในสวนยางพาราหรือสวนผลไม้ที่มียุงชุกชุม ควรป้องกันตนเองจากการถูกยุงกัด โดยสวมเสื้อผ้าแขนยาวขายาวให้มิดชิด ทายากันยุง เป็นต้น และต้องทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในบ้านและรอบบ้าน

นอกจากนี้สามารถพ่นหมอกควันกำจัดยุงลายบริเวณกว้าง หรือใช้น้ำยาล้างจานหรือน้ำยาซักผ้า 1 ส่วน ผสมน้ำ 4 ส่วน ฉีดพ่นในบริเวณที่มีต้นไม้มากที่ขุมของอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีที่จะเป็นอันตรายได้

สวมเสื้อผ้าให้มิดชิดปกปิดร่างกายเพื่อป้องกันยุง มาจาก : http://news.mcof.net/_images/MNewsImages_82923.jpg

พ่นหมอกควันกำจัดยุงลายบริเวณบ้าน มาจาก : <http://www.thaimuslim.com/overview.php?c=1&id=2464>

ทำไมโรคชิคุนกุนยาจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผู้ที่ป่วยเป็นโรคนี้จะมีอาการเจ็บป่วยไม่สบายต้องพักรักษาตัว และมีโอกาสปวดข้อเรื้อรังทำให้กลายเป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิต ไม่สามารถไปทำงานได้ ผู้สูงอายุอาจจะเจ็บปวดมากจนไม่สามารถเดินได้จำเป็นต้องมีผู้ดูแล ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัวและเศรษฐกิจโดยรวม

แม้ว่าโรคชิคุนกุนยาจะไม่มียารักษาแรงถึงชีวิต แต่เราก็ควรที่จะระมัดระวังป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัดรวมทั้งกำจัดแหล่งที่อยู่และแพร่อาศัยของยุงลาย นอกจากนี้จะช่วยป้องกันโรคชิคุนกุนยาแล้ว ยังเป็นการป้องกันไข้เลือดออกได้อีกด้วย

"ชิคุนกุนยา ไวรัสสายพันธุ์ใหม่แพร่จากยุงลาย." (Online). Available : <http://www.thaihealth.or.th/node/6323>. (Retrieved 06/07/09)
"โรคไข้ปวดข้อชิคุนกุนยา (Chikungunya Fever)." (Online). Available : <http://www.doctor.or.th/node/6806>. (Retrieved 06/07/09)
"โรคชิคุนกุนยา (Chikungunya)." (Online). Available : http://dpc5.ddc.moph.go.th/SRRITCenter/SRRIT_news4.pdf. (Retrieved 06/07/09)
"เหตุมีผู้มุงก้น ไข้ปวดข้อระบาด (ไทยรัฐ)." (Online). Available : <http://blog.spu.ac.th/panichat/2009/03/08/entry-1>. (Retrieved 06/07/09)
"Chikungunya." (Online). Available : <http://en.wikipedia.org/wiki/Chikungunya>. (Retrieved 06/07/09)
Powers, A. M. and Logue, C.H. "Changing patterns of chikungunya virus: re-emergence of a zoonotic arbovirus." (Online). Available : <http://www.sgm.ac.uk/jgvdirect/82858/82858ft.pdf>. (Retrieved 06/07/09)
Powers, A. M., Brault, A. C., Tesh, R. B. & Weaver, S. C. (2000). "Re-emergence of Chikungunya and O'nyong-nyong viruses : evidence for distinct geographical lineages and distant evolutionary relationships". *Journal of General Virology*. 81, 471-479 pp.